

FM: Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi septiņos mēnešos par 506,2 miljoniem eiro atpaliek no plānotā

Publicēts: 31.08.2020.

Atbilstoši Valsts kases publicētajai informācijai konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi 2020. gada pirmajos septiņos mēnešos bijuši 6 664 miljoni eiro, bet izdevumi veikti 6 657,9 miljonu eiro apmērā, tādējādi kopbudžetā veidojies 6,2 miljonu eiro pārpalikums. COVID-19 pandēmijas ietekmē pārskata periodā būtiski zemāki nekā plānots bijuši nodokļu ieņēmumi, savukārt valdības apstiprinātie atbalsta pasākumi COVID-19 seku mazināšanai un pieaugums sociālo pabalstu izdevumos veicināja kopbudžeta izdevumu straujāku palielināšanos, kā rezultātā kopbudžetā pārpalikums šogad ir par 591 miljonu eiro zemāks nekā pērn pirmajos septiņos mēnešos.

Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi šā gada pirmajos septiņos mēnešos saņemti par 133,2 miljoniem eiro jeb 2% zemākā apmērā nekā pērn attiecīgajā periodā, ko galvenokārt ietekmēja nodokļu ieņēmumu (4 967,8 miljoni eiro) samazināšanās par 88,7 miljoniem eiro jeb 1,8%. Nodokļu ieņēmumu samazināšanos ietekmē ne tikai ekonomiskās aktivitātes sarukums, pirmajā pusgadā iekšzemes kopproduktam (IKP) samazinoties par 5,4%, bet arī nodokļu samaksas termiņa pagarinājumi, ko valdība apstiprinājusi kā vienu no atbalsta pasākumiem. Jāatzīmē, ka jūlijā vērojama situācijas stabilizēšanās un saņemtie nodokļu ieņēmumi kopbudžetā bija par 1,3% augstāki nekā 2019. gada jūlijā. Šāds pieaugums novērots pirmo mēnesi pēc nodokļu ieņēmumu krituma martā-jūnijā.

Pārskata periodā samazinājušies faktiski visu lielāko nodokļu ieņēmumi. Tā pievienotās vērtības nodokļa (PVN) ieņēmumi šā gada septiņos mēnešos bija par 109,1 miljonu eiro jeb 7,5% zemāki salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pērn, akcīzes nodoklis par 24,7 miljoniem eiro jeb 4%, sociālās apdrošināšanas iemaksas par 32,7 miljoniem eiro jeb 2% un iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumi samazinājās par 14,9 miljoniem eiro jeb 1,5%. Visnozīmīgāk nodokļu ieņēmumi samazinājušies izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarēs, transporta un uzglabāšanas nozarē, kā arī būvniecības nozarē. Būvniecības nozares kopējo nodokļu ieņēmumu samazināšanās saistīta ar reversās PVN maksāšanas kārtības atcelšanu šogad būvmateriāliem, kas ietekmēja PVN atmaksu pieaugumu. Vienlaikus virknē nozaru samaksāto nodokļu apmērs pārskata periodā bija augstāks nekā pērn, kas norāda uz COVID-19 krīzes nevienmērīgo ietekmi uz dažādām nozarēm.

Šā gada pirmajos septiņos mēnešos starp lielajiem nodokļiem ieņēmumi palielinājušies vienīgi no uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) par 114,4 miljoniem eiro, kas skaidrojams ar zemo UIN ieņēmumu apjomu pērn UIN reformas rezultātā, ko veicināja gan augstais atmaksu apmērs, gan līdz reformai gūtās peļņas būtiskie apmēri, par kuras sadali nodoklis netiek piemērots. Kopbudžetā pieaugums vērojams arī nenodokļu ieņēmumos, kas bija par 6,6 miljoniem eiro jeb 1,4% augstāki nekā pērn pirmajos septiņos mēnešos, veidojot 479,3 miljonus eiro. Pieaugumu ietekmēja ieņēmumu saņemšana no noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas.

Lai gan nodokļu ieņēmumi kopbudžetā šogad kopumā bijuši salīdzinoši tuvu 2019. gada attiecīgā perioda līmenim, kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns pārskata periodā ir izpildīts tikai par 90,8%, bet līdz plāna izpildei pietrūka 506,2 miljoni eiro. Tas skaidrojams ar to, ka pērn rudenī Saeimā apstiprinātā budžeta nodokļu ieņēmumu plāns šogad kopbudžetā paredzēja par 6,9% augstākus nodokļu ieņēmumus nekā 2019. gadā. Attiecīgais plāns tika balstīts uz prognozētu IKP pieaugumu šogad 2,8% (5,6% faktiskajās cenās), savukārt atbilstoši aktuālajam Finanšu ministrijas vērtējumam šogad IKP COVID-19 krīzes iespaidā varētu samazināties par 7,0% (7,4% faktiskajās cenās).

PVN ieņēmumi pārskata periodā atpalika no plānotā līmeņa par 234,4 miljoniem eiro jeb 14,8%, ņemot vērā ekonomiskās aktivitātes sarukumu, nodokļu termiņu pagarinājumus un īstenoto ātrākas PVN pārmaksas atmaksu no Valsts ieņēmumu dienesta puses. Akcīzes nodokļa ieņēmumi bija par 92,8 miljoniem eiro jeb 13,6% zemāki par plānoto, kas skaidrojams ar akcizēto preču patēriņa samazināšanos, tostarp pierobežā. Savukārt UIN ieņēmumu plāna neizpildi par 44,2 miljoniem eiro jeb 25,4% noteica

uzņēmumu lēmumi par peļņas sadales apmēriem, kā arī joprojām saglabājas augsts līdz reformai gūtās peļņas apmērs.

Darba spēka nodokļiem plāna izpildē vērojama atšķirīga situācija. Sociālās apdrošināšanas iemaksu plāns kopbudžetā pārskata periodā netika izpildīts par 134,1 miljonu eiro jeb 7,7%, kamēr IIN ieņēmumi par 39,9 miljoniem eiro jeb 4,1% pārsniedza plānoto apmēru. Augstāki nekā plānots IIN ieņēmumi galvenokārt skaidrojami ar augsto plāna pārpildi janvārī-februārī, ko veidoja augošais darba ienākumu līmenis 2020. gada sākumā, kad vēl COVID-19 situācija nebija attīstījusies, tāpat arī norēķini gada sākumā par 2019. gada decembrī veiktajiem dividenžu maksājumiem.

Konsolidētā kopbudžeta izdevumi pārskata periodā veikti par 457,8 miljoniem eiro jeb 7,4% lielākā apmērā nekā pērn. Izdevumu palielināšanos ietekmēja par 257,9 miljoniem eiro jeb 13,9% augstāki izdevumi sociālajiem pabalstiem (2 108,3 miljoni eiro), kā arī subsīdiju un dotāciju (1 337,6 miljoni eiro) pieaugums par 203,9 miljoniem eiro jeb 18%. Jāatzīmē, ka izdevumi pensijām šā gada pirmajos septiņos mēnešos, ņemot vērā pērn oktobrī veikto indeksāciju, palielinājušies par 112,3 miljoniem eiro jeb 9% un kopumā atbilst plānotajam. Savukārt izdevumi pārējiem sociālajiem pabalstiem šogad janvārī-jūlijā bija par 145,6 miljoniem eiro jeb 24% augstāki nekā pērn attiecīgajā periodā. To pieaugumu ietekmēja gan veiktā dīkstāves pabalstu (53,7 miljoni eiro) izmaksa, gan arī būtisks pieaugums slimības un bezdarba pabalstu izdevumos. Augstākas subsīdijas un dotācijas noteica 100 miljonu eiro piešķiršanu finanšu institūcijai ALTUM, lai novirzītu to uzņēmumu atbalstam COVID-19 seku pārvarēšanai, tāpat palielinājies subsīdiju un dotāciju apmērs ārstniecības iestādēm, tostarp COVID-19 ierobežošanai.

Kopbudžetā janvārī-jūlijā, salīdzinot ar attiecīgo periodu pērn, par 15,5 miljoniem eiro jeb 2%, samazinājušies izdevumi precēm un pakalpojumiem, bet par 27,2 miljoniem eiro jeb 5,2% kapitālie izdevumi, veidojot attiecīgi 772,6 miljonus eiro un 497,1 miljonu eiro. Šo izdevumu samazinājums pamatā vērojams pašvaldību budžetā.

Šā gada pirmajos septiņos mēnešos kopbudžeta apakšlīmeņos vērojamas atšķirīgas tendences. Pašvaldību budžetā ieņēmumi un izdevumi samazinājušies līdzvērtīgā apmērā, vienlaikus veidojoties 95 miljonu eiro pārpalikumam. Pašvaldību budžetā nodokļu ieņēmumi, lai gan saņemti par 28,8 miljoniem eiro jeb 3% zemākā apmērā nekā 2019. gada janvārī-jūlijā, kopumā atbilst plānotajam. Tāpat zemāki bijuši kapitālie izdevumi, īpaši pamatfunkciju finansēšanai. Savukārt nozīmīgais izdevumu samazinājums pašvaldību budžetā precēm un pakalpojumiem (par 47 miljoniem eiro jeb 13,5%), īpaši aprīlī-jūnijā, varētu būt saistīts ar iestāžu pārorientēšanos uz attālinātā darba režīmu.

Valsts pamatbudžetā un valsts speciālajā budžetā līdz ar nodokļu ieņēmumu samazināšanos arī kopējie ieņēmumi bija zem 2019. gada pirmo septiņu mēnešu ieņēmumu līmeņa. Tikmēr nozīmīgs pieaugums vērojams pamatbudžeta un speciālā budžeta izdevumos, attiecīgi par 9,3% un 10,5%. Tādējādi abos budžeta līmeņos vērojama būtiska bilances pasliktināšanās, salīdzinot ar 2019. gadu, deficitam veidojoties kā valsts pamatbudžetā, tā valsts speciālajā budžetā. Valsts pamatbudžeta izdevumu pieaugumu noteica COVID-19 seku mazināšanai novirzītais finansējums, tāpat arī augstāki izdevumi veselības nozares finansēšanai. Tāpat jūlija mēnesī 17 miljoni eiro bezdarbnieku pabalstiem tika izmaksāti no valsts pamatbudžeta, lai gan parastā kārtībā šos izdevumus vienmēr veic no valsts speciālā budžeta līdzekļiem. Izdevumi bezdarbnieku pabalstiem kopumā (pamatbudžets un speciālais budžets) šogad veikti par 41,8% lielākā apmērā nekā pērn janvārī-jūlijā, kas lielākoties saistīts ar straujo pieaugumu reģistrēto bezdarbnieku skaitā. Valsts speciālā budžeta izdevumu palielināšanos noteica arī par 24,9 miljoniem eiro jeb 20,8% augstāki izdevumi slimības pabalstiem. Atbilstoši Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras datiem vidējā apdrošināšanas iemaksu alga pabalstu saņēmējiem šogad vidēji bijusi par vairāk nekā 10% augstāka nekā pērn, tāpat pēdējos mēnešos būtiski pieaudzis vidējais dienu skaits, par ko tiek veikta apmaksa, tādējādi ietekmējot arī kopējo apmaksāto dienu skaitu.

Finanšu ministrija informē, ka 2020. gadā vispārējās valdības budžeta deficīts tiek prognozēts 7,6% no IKP, kas ir būtiski augstāks nekā plānots likumā "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2020., 2021. un 2022. gadam", kad vēl nebija COVID-19 krīzes, bet vienlaikus deficīts ir zemāks, salīdzinot ar prognozēto pavasarī Stabilitātes programmā 2020.-2023. gadam, uzlabojoties faktiskajai situācijai nodokļu ieņēmumu un izdevumu slimības pabalstiem izpildē.

<https://www.fm.gov.lv/lv/fm-kopbudzeta-nodoklu-ienemumi-septinos-menesos-par-5062-miljoniem-eiro-atpaliek-no-planota>